

Рівненський державний гуманітарний університет
Наукова бібліотека
Кафедра бібліотекознавства і бібліографії
Кафедра культурології

***БІБЛІОТЕКА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО
ЗАКЛАДУ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ
ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ:
ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ***

*Збірник матеріалів науково-практичної
конференції, присвяченої 65-річчю заснування
Наукової бібліотеки РДГУ 28 серпня 2009 р.*

Рівне-2009

УДК 027.7(477)
ББК 78.34(4Укр)
Б 59

Бібліотека вищого навчального закладу в умовах реформування вищої освіти України: досвід та перспективи [Текст]: зб. матеріалів наук.-практ. конф., присвяченої 65-річчю заснування Наукової бібліотеки РДГУ, 28 серп. 2009 р. / за ред.: С.Н. Грипич, Г.П. Семенюк. – Рівне: РДГУ, 2009. – 96 с.

Відповідальний за випуск:

Грипич С.Н. –
директор Наукової бібліотеки РДГУ

Рецензенти:

Кметь В.Ф. –
директор Наукової бібліотеки Львівського
Національного університету ім. І.Франка, голова
методичного об'єднання бібліотек ВНЗ Західного
регіону України, кандидат історичних наук, доцент

Жук В.М. –
зав. кафедри бібліотекознавства і бібліографії
Рівненського державного гуманітарного
університету, кандидат педагогічних наук, доцент

Збірник складений на основі матеріалів науково-практичної конференції, присвяченої 65-річчю заснування Наукової бібліотеки РДГУ. До нього увійшли тексти доповідей, в яких висвітлено різноаспектну діяльність університетської бібліотеки на сучасному етапі та окреслені перспективи на майбутнє.

Затверджено до друку науково-методичною радою РДГУ,
протокол № 4 від 21 травня 2009 р.

*Наукова бібліотека РДГУ
м. Рівне, вул. Остафова, 31*

УДК: 027.7:378.001.73(477.81)

С.Н. ГРИПІЧ

*доцент РДГУ, директор Наукової
бібліотеки Рівненського державного
гуманітарного університету*

**НАУКОВА БІБЛІОТЕКА РДГУ
В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ
ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ:
ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

***Резюме.** Представлений аналіз стану та перспективи розвитку наукової бібліотеки РДГУ.*

***Ключові слова:** вища освіта, реформування освіти, обслуговування читачів, інформаційна діяльність, довідково-бібліографічна робота, документооблік, довідково-пошуковий апарат, інноваційний розвиток, комп'ютеризація, електронний каталог, бази даних, Web-сайт, науково-методична діяльність, підвищення кваліфікації.*

Упродовж 2008-2009 навчального року наукова бібліотека РДГУ визначила пріоритети своєї діяльності відповідно до завдань сучасної вищої школи, які виникли на основі входження України у світовий освітній простір, впровадження кредитно-модульної системи навчального процесу.

Оскільки бібліотека вищого навчального закладу є обов'язковим структурним підрозділом вищих навчальних закладів, то всі стратегічні освітньо-виховні завдання, які належить вирішувати вищій школі, трансформуються в завдання і діяльність бібліотеки.

Сьогодення диктує нову модель бібліотеки, вимагає наповнення її роботи новим змістом, виокремлює її пріоритетні напрямки розвитку, а саме: підвищення інформаційної, освітньої, виховної, пізнавальної функцій, які включають найповніше інформаційне забезпечення навчально-виховного та науково-дослідницького процесів, надання інформаційно-методичної допомоги студентам, викладачам, співробітникам в оволодінні різноманітними науками і організації навчально-виховного процесу. Свою діяльність наукова бібліотека РДГУ проводить спільно з ректоратом ВНЗ згідно з планом навчально-виховної та науково-дослідної роботи на навчальний рік, керуючись головними завданнями, що стоять перед професорсько-

викладацьким складом у поточному навчальному році з питання підвищення якості знань, удосконалення навчально-виховного та науково-дослідницького процесів на основі впровадження нових технологій навчання.

Сьогодні бібліотеки ВНЗ займають провідні позиції у вирішенні завдань побудови інформаційного суспільства. Їхня діяльність підпорядкована реалізації вимог щодо трансформації України до інформаційного суспільства, до яких відносяться: формування єдиного інформаційно-комунікативного простору як частини світової інформаційної інфраструктури, створення системи забезпечення прав громадян на отримання, розповсюдження і використання інформації, підвищення рівня освіти, науково-технічного і культурного обміну.

Бібліотека – одна із небагатьох структур, здатних надати комплексну інформаційну допомогу.

Усі зміни, що відбуваються в країні, суттєво змінили роль і місце бібліотеки в суспільстві, поставили перед нею нові вимоги та завдання, обумовили перегляд старих підходів до організації роботи, пошуку нових шляхів розвитку.

Діяльність бібліотеки спрямовується на виконання всіх стратегічних освітньо-виховних завдань, що полягають у поступовому переході на якісно новий рівень роботи – моделювання бібліотечного простору, який здатний задовольняти інформаційні потреби читачів шляхом створення максимально-можливого, за наших умов, доступу до бібліотечних ресурсів, створення такого середовища, компоненти якого відповідатимуть особливостям розвитку читачів, допомагатимуть реалізувати їх різноманітну мотивацію.

Враховуючи сучасні вимоги, що висуваються до вищої освіти, і на основі проведеного аналізу роботи бібліотеки РДГУ потрібно наголосити, що бібліотека працювала в напрямку вдосконалення всіх ланок своєї діяльності на основі впровадження інноваційних форм і методів бібліотечної роботи та новітніх інформаційних технологій.

У відповідності до завдань РДГУ, планів роботи та „Концепції розвитку бібліотеки...” проводилась значна робота з розширення інформаційного потенціалу бібліотеки за рахунок формування фонду: створення власних інформаційних ресурсів і придбання повнотекстових БД; розширення номенклатури інформаційної продукції і послуг з орієнтацією на можливості інформаційних технологій, сприяння впровадженню кредитно-модульної системи навчання; забезпечення документами та інформаційними ресурсами навчально-педагогічної і науково-дослідної діяльності університету; створення умов доступу користувачам до інформаційних ресурсів бібліотеки й удосконалення сервісних послуг; формування

інформаційної культури користувачів, популяризація всіх ресурсів бібліотеки, її діяльності та ін.

Чільне місце у діяльності бібліотеки займала наукова робота. У першу чергу, це випуск науково-допоміжних і рекомендаційних покажчиків літератури, участь у підготовці та проведенні Всеукраїнських і обласних наукових конференцій, семінарів; здійснювалися соціологічні маркетингові дослідження та інші наукові проекти.

Закріплений за бібліотекою статус інформаційного центру з питань педагогіки і психології визначав пріоритетність наших інформаційних функцій, які ми прагнули зробити адекватними рівню завдань, що вирішує сучасна вища школа.

На допомогу духовному й інтелектуальному розвитку студентів була спрямована і культурно-просвітницька робота університетської бібліотеки.

Робота спрямовувалась на підвищення фахового та професійного рівня наших працівників, а також на відповідне науково-методичне забезпечення їх діяльності.

Бібліотека співпрацювала та координувала свою діяльність із бібліотеками інших навчальних закладів України, державними та зарубіжними установами, громадськими і благодійними організаціями в питаннях документообміну, бібліотечної, бібліографічної та інформаційної діяльності.

У 2008-2009 навчальному році в бібліотеці університету значна увага приділяється обслуговуванню користувачів, своєчасному і повному виконанню їх запитів з урахуванням завдань, які ставить вища школа для підготовки фахівців.

Ефективність обслуговування читачів здійснюється завдяки продуманій структурі бібліотеки, режиму її роботи, складу фондів, довідково-пошуковому апарату, налагодженій системі інформування, спектру бібліотечних послуг, прискоренню процесу документовидачі, упередженню та скороченню кількості незадоволених запитів користувачів, а також створенню для них комфортних умов.

Обслуговування читачів бібліотеки проводилось за такими принципами:

- диференційований підхід до кожного з них;
- вивчення читацьких інтересів, виконання їх індивідуальних запитів;
- виховання інформаційної культури студентів.

Багато уваги приділялось вивченню запитів користувачів. Зокрема, було проведене комплексне соціологічно-маркетингове дослідження „Наукова бібліотека РДГУ очима своїх користувачів” (за участю інституту соціальних досліджень РДГУ). Результати

дослідження дали нам змогу визначити подальші плани й перспективи щодо вдосконалення своєї діяльності, в тому числі й функції обслуговування.

Наукова бібліотека РДГУ володіє значними і різноманітними інформаційними ресурсами та засобами інформаційної взаємодії, її діяльність спрямована на виконання всіх освітньо-виховних завдань.

Процес виховання та подальший розвиток студентства потребує постійних пошуків оптимальних освітніх і духовних умов його формування відповідно до вимог нашого сьогодення. Але вже зараз молоді не достатньо звичайних інформаційних і культурних ресурсів, що ми пропонуємо їм як бібліотека з традиційно організованим функціонуванням. Виникає потреба створення віртуального бібліотечного простору. Це й буде однією із розширених форм і методів культурно-просвітницької роботи бібліотеки.

Ми працюємо з молоддю, формуючи її світогляд за допомогою книги. Коли говорять, що бібліотека вищого навчального закладу переобтяжена багатьма функціями, а культурно-просвітницька робота є ніби-то неважливою ділянкою, то це, на нашу думку, велика помилка. Ми не повинні відмовлятися від виховної роботи серед студентства, тому що в процесі виховання студенти краще пізнають духовні, культурні цінності, опановують сучасні технології. Успіх цього процесу полягає у спільній праці викладачів і працівників бібліотеки.

Бібліотека ВНЗ може не лише надавати допомогу у вирішенні проблем навчання і розвитку, але впливати на формування як інтелектуального, так і культурного середовища в межах навчального закладу.

Метою культурно-просвітницької роботи є розкриття фондів та інформаційної діяльності бібліотеки, а також сприяння громадянському, естетичному, моральному, інтелектуальному вихованню студентів. Робота ведеться згідно з планами, які відображають інформацію про історію і сьогодення нашого суспільства, культурне й наукове життя, розвиток пізнавальних інтересів молоді та поглиблення навчального процесу у ВНЗ. Організуються заходи різних форм: літературні і тематичні вечори, презентації, бесіди, усні журнали, бібліографічні огляди, виставки літератури та ін.

Впродовж навчального року довідково-бібліографічна та інформаційна діяльність бібліотеки спрямувалась на створення відповідних умов та сервісних послуг для ефективного використання документних та інформаційних ресурсів і зручного доступу до них. Основними напрямками бібліографічного інформування були:

- аналітико-синтетична обробка документів;
- удосконалення ДПА в картковій та електронній формі;

- довідково-бібліографічне та інформаційне обслуговування читачів;
- науково-видавнича діяльність;
- формування інформаційної культури користувачів.

Головним джерелом інформування слугував довідково-пошуковий апарат бібліотеки. Це ретельно сформована система різноаспектних за пошуковими можливостями каталогів, картотек, електронних баз даних, які постійно удосконалювались та поповнювались новою інформацією.

Довідково-бібліографічне інформування здійснюється шляхом виконання різних типів довідок та надання консультацій, повнота і оперативність яких залежить від активного використання об'єднаних інформаційних традиційних і електронних ресурсів та засобів пошуку в них.

Інформаційна робота проводиться у відповідності з основними напрямками навчальної і наукової діяльності РДГУ. При цьому застосовується диференційований підхід щодо читачького та цільового спрямування інформаційних запитів.

Зміст інформаційно-бібліографічної діяльності визначається особливостями діяльності нашого навчального закладу й інтересами викладачів, студентів та співробітників. Інформаційно-бібліографічна робота ведеться диференційовано, використовуються індивідуальні, групові та масові форми роботи.

Для визначення ефективності індивідуального інформування є зворотній зв'язок, якого ми не отримуємо. Групове інформування викладачів відбувається шляхом складання бібліографічних покажчиків нових надходжень, списків літератури з актуальних педагогічних проблем, з питань навчання і виховання, з методики викладання окремих дисциплін. Бібліотека використовувала різні форми та методи індивідуального, групового та масового інформаційного забезпечення. Це такі як: „День інформації”, „День кафедри”, „День факультету”, а також бібліографічні огляди літератури та виставки-перегляди, в т.ч. й аудиторні найрізноманітнішої тематики.

Бібліотека продовжує свою діяльність як інформаційний центр з питань педагогіки і психології, основними функціями якого є перебудова інформаційного середовища у відповідності до вимог освіти і виховання в Україні та освоєння новітніх технологій, які розширюють користувачам доступ до інформації. Сформована та регулярно поповнюється картотека наукових праць викладачів університету. Вона представлена і в традиційному (картковому) та електронному вигляді. Зазначимо, що результатом бібліографічної роботи в цьому напрямку став вихід у світ біобібліографічних покажчиків.

Однією із важливих ділянок інформаційного забезпечення є науково-видавнича діяльність, тому бібліотека продовжує роботу з підготовки та самостійного випуску рекомендаційних та науково-допоміжних бібліографічних покажчиків і списків літератури, у виборі тематики яких звертається увага на актуальність і новизну, а також на потреби навчального і наукового процесу.

У відповідь на численні запити читачів бібліотека продовжує роботу над створенням та постійним поповненням прес-бібліодайджестів: „РДГУ: минуле і сьогодення”, „Проблеми вищої школи”, „Сценарії виховних заходів”, „На допомогу науковцям”.

Студент і книга – нероздільний надійний стабільний тандем, який крокує завжди разом. Саме книга породжує нові думки, виховує духовність. І що найважливіше – книга ніколи не підводила, не зраджувала, а ставала підтримкою, опорою на шляху до знань. Вона дозволяла збагачуватися знаннями, розширювати кругозір, народжувати інтелектуальний потенціал.

Взаємовідносини між студентом і бібліотекою починаються, власне, з лекції бібліотекаря для першокурсників. Важливою ланкою діяльності бібліотеки є проведення бібліотечно-бібліографічних занять зі студентами (тепер: „Інформаційна культура студентів”). Їхня мета – не тільки формувати у студентів свідоме і зацікавлене ставлення до книги, вміння правильно обирати і читати книгу, але й формувати бібліотечно-бібліографічну грамотність, яка дає змогу виробити навички роботи з інформацією, гарантує їм можливість оволодіти вмінням вести інформаційний пошук і використовувати інформацію далі. Добре було б, щоб у навчальні плани університету була включена дисципліна „Інформаційна культура студента”. Власне, над розробкою відповідної програми ми зараз працюємо. Потрібно, щоб вона офіційно читалась студентам I курсу всіх факультетів. Дисципліна має включати лекційний матеріал, що передбачає подачу теоретичних принципів інформаційної культури та її значення в інформаційному суспільстві, а також практичні заняття, які мають складатися із самостійних завдань для інформаційного забезпечення процесу навчання. Переконані, що невдовзі до неї будуть підготовлені програма та методичні матеріали.

Важливою складовою роботи Наукової бібліотеки РДГУ є діяльність, спрямована на інформаційне забезпечення наукового процесу університету. Необхідна допомога надавалась професорсько-викладацькому складу, аспірантам, студентам у підборі інформаційних джерел до дисертацій, дипломних робіт, оформлення списків літератури, присвоєння класифікаційних індексів на їхні книги та наукові статті.

До міжнародних, Всеукраїнських та регіональних науково-практичних конференцій, нарад, семінарів, відповідно до їх тематики,

бібліотека організовувала виставки-перегляди літератури та здійснювала випуск необхідних науково-допоміжних і рекомендаційних науково-допоміжних покажчиків літератури.

Ми також брали участь у роботі наукових товариств і гуртків, які діють на кафедрах і факультетах університету. Зокрема, співпрацювали з науковим товариством „Афіна”, яке діє на кафедрі культурології РДГУ.

Також традиційно проводили бібліографічні огляди літератури відповідної тематики для студентів 3-го курсу під час вивчення навчальної дисципліни „Науково-дослідна робота студентів: організація, методологія, інформаційне забезпечення”.

Одним із аспектів забезпечення користувачів інформацією про ресурсний потенціал бібліотеки та її сервіс є рекламно-іміджева діяльність. В арсеналі найбільш використовуваних засобів були різноманітні інформаційні заходи, публікації у збірниках наукових праць РДГУ, а також рекламні буклети, оголошення тощо.

Документний фонд Наукової бібліотеки РДГУ складають паперові та електронні видання. Це значний за обсягом та універсальний за складом інформаційний ресурс, що поєднує бібліотечні документні фонди (**517593** примірників), електронний фонд документів (**219** назв).

Намагаючись забезпечити повноцінне інформування навчально-виховного та науково-дослідницького процесів, наукова бібліотека РДГУ приділяє велику увагу проблемам, які пов'язані з пошуком інформації. Носіями інформації є передусім друковані видання, що зобов'язує нас систематично вивчати фонди бібліотеки, займатися поточним комплектуванням, доукомплектуванням, передплатою періодичних видань. Незаперечним є той факт, що якісний та кількісний склад фонду бібліотеки ВНЗ, який відповідає потребам студентів і викладачів, безпосередньо впливає на реалізацію мети ВНЗ – навчання та виховання студентів, надання їм оптимальних можливостей для отримання вищої освіти та високої культури.

Комплектування фонду традиційними та електронними джерелами інформації залишається одним із головних напрямків діяльності бібліотеки. У цьому процесі враховується профіль і специфіка нашого університету, новітні завдання та технології навчання і виховання, контингент користувачів, вимоги навчальних планів, програм тощо.

Партнерськими є взаємовідносини бібліотеки й університету у вирішенні проблем формування фондів. У першу чергу, це взаємозв'язок бібліотеки і кафедр у питаннях профільного формування фонду та спільному редагуванні картотеки книгозабезпечення навчального процесу РДГУ та картотеки навчальних програм.

Пріоритетними у комплектуванні фондів навчальною та методичною літературою є нововведені навчальні дисципліни та спеціальності. Особлива увага приділяється формуванню фондів україномовними навчальними виданнями, затвердженими або рекомендованими Міністерством освіти і науки України. Ще раз наголошуємо, що бібліотека постійно працює не тільки над кількісним зростанням, але і над якісним складом наших фондів, їх обліком, обробкою, розстановкою.

Упродовж навчального року бібліотека продовжувала роботу з якісного формування довідково-пошукового апарату. На весь потік нових надходжень здійснюється ретельна аналітико-синтетична обробка документів.

Довідково-пошуковий апарат університетської бібліотеки ведеться в картковій (традиційній) та електронній формах.

Як засіб ведення ДПА в електронному режимі, у бібліотеці функціонує комп'ютерна програма системи „УФД/Бібліотека” та повнотекстова нормативно-правова база інформаційно-пошукової комп'ютерної системи „Консультант”.

В електронній формі бібліотека продовжувала формувати: електронний каталог на нові надходження та на видання, записи яких заносились до бази даних електронного каталогу ретроспективно. Це книги з різних галузей знань, які вийшли друком в період з 1995 до 2002 рр.

Крім цього, бібліотека здійснювала роботу зі створення таких бібліографічних баз даних:

- наукових праць викладачів РДГУ;
- авторефератів дисертацій, які надходять до наукової бібліотеки РДГУ;
- періодичних видань, які отримує університетська бібліотека;
- комплектування (попередніх замовлень на літературу);
- книгозабезпечення навчального процесу РДГУ.

Програма комп'ютеризації нашої бібліотеки здійснюється у таких напрямках:

- розширення мережі і технічної бази;
- удосконалення роботи з програмною комп'ютерною системою „УФД/Бібліотека” (нашим базовим програмним забезпеченням);
- створення електронного каталогу та бібліографічних баз даних;
- формування повнотекстових електронних ресурсів;
- сервіс та послуги читачам;
- використання зовнішніх мереж і технологій.

У бібліотеці функціонує локальна комп'ютерна мережа, яка змонтована із 9 ПК (в т.ч. і 1 серверу). На основі комп'ютерної

програмної системи „УФД/Бібліотека” ми продовжуємо формувати електронний каталог, до складу якого входять записи нових книг, брошур, статей із журналів та частин документа, CD. База даних електронного каталогу нараховує **102930** записів. Електронний каталог поповнюється не тільки новими находженнями літератури, але і за рахунок ретроконверсії фонду.

В електронному режимі здійснюється інтегрований та диференційований облік нових надходжень літератури, а також проводяться відповідні технологічні операції з ліквідації з електронного каталогу та баз даних книг і періодичних видань, які вилучаються із фондів бібліотеки.

Ми продовжуємо формувати фонди своєї бібліотеки і повнотекстовими ресурсами. Це CD-ROMи, які надходять від видавництв та книготоргової мережі. Університетська бібліотека продовжує передплачувати повнотекстову базу даних комп’ютерної інформаційно-пошукової системи „Консультант”. Фонд наукової бібліотеки поповнюється і завдяки електронним копіям друкованих видань, підготовлених викладачами кафедр та виданих редакційно-видавничим центром нашого університету.

Щодо сервісу та послуг читачам, то робота в цьому напрямку була спрямована на виконання всіх необхідних процесів і операцій зі зберігання, інформування, використання і доставки електронних ресурсів. Щотижня здійснюється архівування всіх баз даних нашої бібліотеки. За допомогою електронного каталогу та всіх наявних баз даних користувачі університетської бібліотеки отримують різноманітні бібліографічні довідки. Читачі мають можливість знайомитись з бібліографічними покажчиками та посібниками, створеними нашою бібліотекою в електронному варіанті.

Використовуються також і зовнішні електронні мережі та технології. Бібліотеку підключено до мережі Internet. Ми підтримуємо свою сторінку на загальноуніверситетському сайті. У 2008 році розпочали роботу, спільно із студентами факультету математики та інформатики, над створенням окремого Web-сайту для нашої бібліотеки.

В останні роки одним із важливих пріоритетів своєї діяльності бібліотека вважає створення автоматизованих систем, впровадження нових інформаційних технологій. При цьому ми повинні працювати над виконанням основної функції інформаційного центру університету, використовуючи для цього найрізноманітніші електронні ресурси.

Для успішного забезпечення навчального, наукового та управлінського процесів бібліотека у своїй роботі зобов’язана відводити істотне місце для виконання автоматизованих процесів. У

2002 році, придбавши програму „УФД/Бібліотека”, ми лише формально створили відділ автоматизації та комп’ютерної підтримки, забезпечивши фактично відповідною нормативною та робочою документацією.

Завданням цього (формально створеного, але фактично вкрай необхідного) підрозділу має бути розробка загальної структури бібліотечної мережі, її оновлення та модернізація, впровадження нових технологій, формування інфраструктури для задоволення потреб бібліотеки в інформаційних технологіях. Адже придбане нами комп’ютерне забезпечення (програма „УФД/Бібліотека”) дозволяє нам проводити повний комплекс робіт від замовлення літератури та її обробки до реєстрації читачів, і працювати в мережі одночасно великій кількості користувачів. Фактично створений, але не впроваджений (знову ж з причин, які не від нас залежать) власний Web-сайт, надасть широкі можливості для користувачів при використанні ЕК (нових надходжень та ретроспективної конверсії), повнотекстових БД.

Впровадження нових інформаційних технологій у всі сфери бібліотечної роботи докорінно змінить діяльність бібліотеки, яка спрямована на впровадженні послуг нового рівня. Своєчасне інформування, ефективність задоволення потреб читачів, престиж бібліотеки, її рекламу сьогодні має забезпечити Web-сайт, який дозволить розширити та урізноманітнити спектр бібліотечно-інформаційного сервісу. Упродовж минулого навчального року над його створенням ми працювали спільно з факультетом математики та інформатики. Сайт буде візитною карткою бібліотеки, на якій повинна розміщуватися загальна інформація, що виключатиме історичну довідку, основні кількісні показники, об’єм фонду, щорічну кількість читачів, книговидачі, відвідування, режим роботи, структуру, правила користування, контактну інформацію та ін.

Але одним із найважливіших складових сайту, будуть ресурси бібліотеки. Саме над цим нам необхідно працювати. Тут велика увага буде надаватися питанню створення Web-сайту бібліотеки, ще одному важливому елементу - ЕК бібліотеки на її документний фонд та аналітичні матеріали. Наша система („УФД/Бібліотека”) дозволяє робити пошук за різними параметрами (ключові слова, автор, заголовок, рік видання тощо). Коли сайт бібліотеки запрацює, то ми зможемо виставляти тут навіть звичайні списки літератури відповідно до найактуальніших читацьких запитів. Регулярне поповнення електронних БД підвищують оперативність бібліографічного інформування читачів. Ми зможемо через сайт популяризувати видання університету, представляючи їх зміст, нові праці викладачів та анотації до них.

Web-сайт бібліотеки буде відігравати значну роль не лише в забезпеченні інформаційної, освітньої і наукової підтримки професорсько-викладацького складу і студентів університету, але й у наданні методичної допомоги (в тому випадку, якщо з часом, ми станемо членами корпоративної системи).

Отже, створення Web-сайту – це складний процес. Його сторінки повинні постійно і регулярно поновлюватися. При цьому ефективна реалізація проекту сайту можлива за умов наявності команди кваліфікованих, зацікавлених творчих спеціалістів-бібліотекарів. Сайт повинен бути не лише інформативним та функціональним, але й привабливим та легкодоступним. На жаль, усе це здебільшого здійснюють бібліотекарі самотужки (в нашому випадку за допомогою студентської бакалаврської роботи) та звертаючись до досвіду інших бібліотек, а найчастіше, емпіричним шляхом. На сьогодні немає методичних розробок зі створення проектів Web-сайтів. Саме від кваліфікованого підходу до організації сайту залежатиме його життєздатність. Отже, будемо сподіватися, що в нашому випадку так і буде.

Сучасні навчальні програми, сьогодні доволі часто змінюються, стають більш гнучкими та динамічними. Усе більше уваги приділяється самостійній роботі студентів, яка неможлива без звернення до документальних джерел (книг, електронних книг тощо). І саме в цьому випадку важко переоцінити роль бібліотек. Бібліотека ВНЗ сьогодні повинна виступати вже більш не як сховище інформації, а як посередник між користувачами та інформацією. Для того, щоб бути сучасною бібліотекою, ми повинні надавати своїм користувачам доступ не лише до традиційних ресурсів, а й до електронних, в т.ч. і до Інтернету.

Наша бібліотека, працюючи з інформаційними ресурсами, ставить за мету їх систематизацію і створення для роботи з ними пошукового апарату. Так, власне, було завжди. Якщо раніше в якості подібного апарату виступали традиційні каталоги та картотеки, то сьогодні це їх аналоги – в електронному вигляді. Ми в своїй діяльності не відмовляємося від традиційного, але нарощуємо (в т.ч. ретроконверсію) електронний пошуковий апарат. Цю інформацію плануємо розмістити на сайті бібліотеки. Наші користувачі будуть мати можливість отримати повну інформацію про наявність того чи іншого документу. Так само, при наявності власного сайту, ми можемо надавати в користування і тематичні бази даних.

У нинішніх умовах діяльність нашої бібліотеки спрямована на участь у формуванні і реалізації сучасної бібліотечної політики; в методичному забезпеченні діяльності бібліотеки в умовах інтенсифікації розвитку освітнього та наукового процесів; в розширенні інформаційної бази бібліотеки, в налагодженні зв'язків

наукової бібліотеки з бібліотеками інших систем і відомств науковими закладами.

Розуміючи, що в сучасних умовах недостатньо традиційних документальних ресурсів, ми повинні приділяти увагу широкому впровадженню в практику інформаційного обслуговування електронних ресурсів. Зазвичай основою для всієї цієї роботи є наявність електронного каталогу наукової бібліотеки РДГУ (формується з 2002 р.)

Крім створення ЕК, основними напрямками діяльності бібліотеки, в плані створення інформаційного середовища, є:

- формування бази даних власних повнотекстових ресурсів (придбання книг на компакт-дисках, формування повного електронного архіву наукових збірників РДГУ);
- забезпечення доступу науковців до повнотекстових баз даних;
- інформаційно-консультативна навчальна та популяризаторська робота.

Електронний каталог – перший результат діяльності бібліотеки зі створення електронних ресурсів, що має на меті оперативне розкриття фондів для інформаційного забезпечення користувачів. ЕК наукової бібліотеки РДГУ містить бібліографічну інформацію, яка є результатом науково-аналітичної обробки всіх видів та типів видань, усіх носіїв інформації, що надходять до бібліотеки.

Продовжується робота з ретроконверсії документів. Не зайвим було б підготувати і віддрукувати буклет „Електронна інформаційна база даних”, „Електронний каталог Наукової бібліотеки РДГУ”, що містив би основні характеристики і можливості електронного каталогу.

Враховуючи потребу користувачів в отриманні якомога повнішої і всебічної інформації про бібліотечні фонди, нові надходження до бібліотеки, ми повинні активно працювати над створенням повнотекстових електронних баз даних. Чому б не створити щось типу „РДГУ на сторінках преси” за методом, який раніше називався просто – відбір літератури та її аналіз, а тепер – „прес-моніторинг”.

В Україні розвиток бібліотек ВНЗ вступає в фазу поступової трансформації в бібліотечно-інформаційні центри та їх об'єднання на корпоративних засадах. Так, інформатизація суттєво має змінити зміст і характер діяльності бібліотек ВНЗ.

У нашому випадку йдеться про необхідність створення адекватного інформаційно-освітнього середовища, зорієнтованого на реалізацію цілей навчальної діяльності як ефективного механізму отримання якісних знань. Перехід до цієї інформаційної реальності породжує певні (а в більшості своїй) проблеми.

У першу чергу, це пов'язано із створенням умов для бібліотек щодо представлення якісного інформаційного забезпечення з використанням новітніх інформаційних технологій. Утворенню корпоративного об'єднання бібліотек повинна передувати велика підготовча робота, яка передбачає вивчення системи бібліотек, рівня їх інформатизації, визначення пріоритетів, готовності кадрового складу, аналізу кількісного і якісного складу фондів бібліотек цього об'єднання.

Під впливом деяких факторів, появою новітніх технологій відбулися суттєві зміни в роботі бібліотеки. З кожним роком усе більше спостерігаємо тенденцію переходу від бібліотечного обслуговування через бібліотечно-бібліографічне до інформаційного. Поступово бібліотека буде перетворюватись в інформаційний центр, але, зберігаючи, на мою думку, за собою свої традиційні функції з обслуговування користувачів і друкованими, й електронними документами.

Успішність функціонування бібліотеки як центру інформації зобов'язує фахівців швидко та ефективно реагувати на зміни в інформаційних потребах своїх користувачів, удосконалювати форми обслуговування, надавати якісне інформаційне консультування, розширювати спектр бібліотечно-інформаційних послуг, вимагати систематичного вивчення нових технологій. Кардинально, змістовно змінюються і пріоритети в діяльності нашої бібліотеки. Ми, в переважній більшості, подолали психологічний бар'єр із впровадження комп'ютеризації. Наразі можна констатувати, що в бібліотеці створений електронний каталог, а впровадження Web-сайту стане віртуальним обличчям нашої бібліотеки.

На виконання завдань, що стоять перед сучасною вищою школою України і, зокрема, перед РДГУ, була спрямована і наукова діяльність бібліотеки. При цьому враховувалась специфіка навчального, наукового, виховного процесу університету, можливості бібліотеки та її ресурси.

Наукова діяльність бібліотеки здійснюється за такими напрямками:

- науково-дослідницька діяльність;
- науково-видавнича (інформаційна) діяльність;
- науково-методична діяльність;
- діяльність наукової бібліотеки РДГУ, спрямована на допомогу науковому процесу.

У рамках науково-дослідницької діяльності проводиться робота з виявлення, збору, систематизації, аналітико-синтетичної обробки наукових видань викладачів РДГУ (нові надходження і ретроспекція).

На основі зібраного матеріалу продовжували проводити роботу:

- з формування фондів наукових праць викладачів РДГУ (друкованими та електронними виданнями);
- з ведення спеціальної картотеки „Наукових праць викладачів РДГУ”;
- з випуску необхідних бібліографічних покажчиків літератури (науково-допоміжних, рекомендаційних).

Продовжуємо роботу над дослідницьким проектом „Історія РДГУ”.

На основі результатів досліджень планується створити відповідний біобібліографічний посібник. Також спільно з інститутом соціальних досліджень РДГУ було підготовлено і проведено соціологічне маркетингове дослідження „Наукова бібліотека РДГУ очима своїх користувачів”, „Книга і читання в житті сучасної студентської молоді”. Проаналізували і підвели підсумки цих досліджень.

Бібліотека РДГУ взяла участь у Всеукраїнських Міжнародних науково-практичних конференціях.

Науково-видавнича (інформаційна) діяльність традиційно базувалася на підготовці і випуску необхідних бібліографічних покажчиків (науково-допоміжних, рекомендаційних).

Необхідність наукової роботи в бібліотеці університету завжди була і залишається велінням часу. Підтримка високого рівня університетської науки та системи вищої освіти висуває особливі вимоги до бібліотеки ВНЗ, особливо в періоди реформування.

Яким би злагодженим не був механізм практичної діяльності бібліотеки без науково-методичного обслуговування та аналізу, він дасть збій, тому що запорукою серйозної роботи завжди є поєднання практики з теоретичними знаннями.

Науково-методичне забезпечення діяльності бібліотеки РДГУ здійснювалося відповідно до чинних законодавчих, нормативно-правових документів, державних стандартів, постанов, розпоряджень, рішень профільних міністерств України та відповідних матеріалів і документів бібліотек регіональних та Всеукраїнських методичних центрів.

Беручи до уваги менеджмент і маркетинг як стратегічну основу розвитку сучасної бібліотеки, ми прагнули удосконалювати управлінські функції прогнозування, планування, контролю.

Удосконалюємо форми планування, обліку і звітності; розробляємо відповідну інструктивно-методичну та організаційно-технологічну документацію; проводимо аналізи окремих напрямків і функцій діяльності бібліотеки, що поряд з іншими важливими питаннями роботи, розглядаються на засіданнях науково-методичної ради, у відповідності до затвердженого плану. Також бібліотека вивчає

та впроваджує у практику роботи кращий інноваційний досвід, результати науково-дослідницьких проєктів інших бібліотек, здійснюючи перехід на новітні бібліотечні технології.

Науково-методична діяльність бібліотеки РДГУ спрямована на покращення всіх функцій, форм, методів та технологій в роботі.

На основі законодавчих та інших нормативно правових документів створюються необхідні інструкції, положення та інші інструктивно-методичні матеріали для Наукової бібліотеки РДГУ.

Створене та продовжує функціонувати методоб'єднання бібліотек коледжів, які входять до складу РДГУ.

У рамках методоб'єднання проводяться „Дні спеціаліста” та здійснюються інші методичні заходи.

Щороку, відповідно до перспективного плану розвитку бібліотеки, ми здійснювали комплексні перевірки діяльності своїх структурних підрозділів.

Також був проведений моніторинг діяльності бібліотеки за останні 5 років. Зроблено соціологічне маркетингове дослідження „Наукова бібліотека РДГУ очима своїх користувачів”. Регулярно здійснювалися аналізи планово-звітної документації бібліотеки. Усе це дало можливість визначити перспективи нашого подальшого розвитку.

Постійно надавалась методична допомога студентам спеціальності „Книгознавство. Бібліотекознавство. Бібліографія” факультету документальних комунікацій та менеджменту, які проходили навчально-виробничу практику на базі Наукової бібліотеки РДГУ.

Бібліотека вирішує проблеми професіоналізації своїх кадрів. Професійне навчання проводиться заздалегідь за складеним планом і спрямовується на вивчення методик інноваційної діяльності, інформування колективу бібліотеки про теоретичні і практичні інноваційні розробки та ін. Пошук перспективних напрямків діяльності здійснюється шляхом знайомства та вивчення передового досвіду інших бібліотек, а саме: НБ Львівського національного університету ім. І.Франка, НБ ім. М.Максимовича Київського національного університету ім. Т.Шевченка, Державної науково-педагогічної бібліотеки ім. В.Сухомлинського.

Отримана на цих заходах інформація доводиться до відома колективу бібліотеки.

З метою узагальнення власного практичного досвіду та визначення подальших перспектив розвитку нашої бібліотеки, за участю молодих науковців кафедри „Книгознавства, бібліотекознавства, бібліографії”, була організована та проведена науково-практична конференція „Бібліотека вищого навчального закладу в контексті сучасності”. Ми підготували і видали збірник

матеріалів цієї конференції. Крім цього на допомогу у підвищенні загальноосвітнього і професійного рівня працівників бібліотеки були спрямовані і бібліографічні огляди фахової літератури та періодики.

Також було проведене практичне заняття за темою: „Вивчення ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 „Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання” і впровадження його в практику Наукової бібліотеки РДГУ”.

Останнім часом різко змінилися вимоги до професійного рівня бібліотечних працівників. Знання, які ми отримали у ВНЗ швидко старіють. Це має нас привести до розуміння неможливості на якомусь певному етапі життя назавжди забезпечити себе знаннями, достатніми для своєї професійної діяльності. Сучасний бібліотечний працівник повинен володіти основами психології, педагогіки, соціології, економіки тощо, вести пошук нової інформації, володіти новими технологіями.

У нашій професії це є обов'язковою умовою якісного виконання професійних функцій, запорукою необхідності бібліотеки у суспільстві. Основними цілями безперервної бібліотечної освіти є:

- зростання якості бібліотечних та інформаційних послуг;
- підвищення професіоналізму співробітників бібліотеки.

Специфіка роботи бібліотеки ВНЗ сьогодні визначає наступні вимоги до спеціалістів-практиків:

- високий рівень розвитку професійних якостей;
- професійна культура.

У свою чергу, професійна діяльність спеціаліста бібліотеки ВНЗ передбачає:

- інформаційну культуру;
- творчий потенціал спеціаліста.

Усе це можна реалізувати лише за умови постійного підвищення професійної кваліфікації працівників бібліотеки.

Упродовж багатьох років у НБ РДГУ сформувалась певна система підвищення кваліфікації бібліотечних працівників. Функціонування системи підвищення кваліфікації наших співробітників акцентована на найважливіші напрямки діяльності бібліотеки в сучасних умовах. Для цього в бібліотеці щорічно впроваджуються різноманітні форми і методи роботи з цього напрямку.

Усе це добре, але можна було б ряд заходів проводити диференційовано, поділяючи спеціалістів на певні групи:

- керівний склад;
- спеціалісти;
- молоді спеціалісти і нові співробітники з вищою освітою.

Добре було б започаткувати „Школу професійного росту”, стажування нових працівників в різних відділах бібліотеки та ін.

Як і в багатьох бібліотеках у нас існує кадрова проблема (мова не йде про освіту за дипломами). Йдеться про значний і суттєвий фактор для бібліотечного працівника ВНЗ – компетентність, бажання удосконалювати свої професійні якості. Основна проблема сьогодні – зниження рівня професіоналізму. Ще зовсім недавно бібліотекарі, які просто добре виконували свою роботу, могли бути впевненими у своєму подальшому існуванні. Сьогодні бібліотека і її працівники потребують активного маркетингу самих себе і доведення того, що бібліотекар грає ключову роль в університеті.

У Рівненському державному гуманітарному університеті сьогодні діє 11 факультетів, 51 кафедра.

Наукова бібліотека університету – сучасний бібліотечно-інформаційний комплекс, просвітницький центр студентської молоді.

Щоб гідно виглядати в сучасних умовах, необхідно, щоб працівники бібліотеки мали відповідний рівень кваліфікації.

Бібліотека може мати у своєму розпорядженні найкращі приміщення й устаткування, але не бути успішною без кваліфікаційних працівників, їхніх знань, умінь і досвіду.

Сьогодні бібліотекам потрібні професіонали, що поєднують у собі високі моральні якості, культуру знань, здатність працювати на стику наук, що володіють професійною мобільністю-здатністю оперативно реагувати на постійно виникаючі зміни в практичній і науковій діяльності; здатні розуміти й передбачати, що буде користуватись попитом в майбутньому.

Отже, ефективність роботи будь-якої бібліотеки, в першу чергу, залежить від якісного складу персоналу: рівня освіти, стажу роботи в цій області діяльності. Стан кадрової політики бібліотеки зайвий раз підтверджує, що ми знаходимося на правильному шляху.

Змінюється суспільство, змінюється наш університет, змінюється і наша бібліотека. Яким буде її обличчя залежить від нас. Створенню позитивного іміджу ми маємо сприяти всі своєю працею.

Ми прагнемо активно запроваджувати сучасні інформаційні технології. Сьогодні назріла необхідність перегляду традиційної концепції розвитку бібліотеки.

Наукова бібліотека університету повинна бути не лише загальнодоступним інформаційним осередком, але і центром Інтернет-комунікацій, науковою установою, активним учасником перетворення суспільства, підготовки кадрів вже нової генерації. Сучасна вузівська бібліотека ВНЗ є системою, що постійно розвивається, змінюється, трансформується з традиційної бібліотеки у науково-інформаційний осередок, а згодом – у електронну бібліотеку. Для цього ми, без сумніву, маємо достатній потенціал.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильев, И.Г. Социологические исследования в библиотеках: практ. пособие/ И.Г.Васильев, М.Е.Илле, Д.К.Равинский. – СПб.: Профессия, 2003. – 180 с.
2. Власова, Г.В. Проблеми і перспективи підготовки фахівців з документознавства та інформаційної діяльності/ Г.В.Власова//Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2004.- №1. – С. 14
3. Головкин, С.И. Специалист: образование, компетентность, новаторство: науч.-практическое пособие / С.И.Головкин. – М.: Либерия – Бибинформ, 2005. – 114 с.
4. Загуменна, В.В., Стефан І.П. Сучасні тенденції розвитку професійної бібліотечно-інформаційної освіти / В.В.Загуменна, І.П.Стефан // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2004. №1. – С.21
5. Калити, Г.І. Консолідація інформації, знань і мудрості як проектування і основа гармонійного поступу України / Г.І.Калитиш // Науково-технічна інформація. – 2008. - №1. - С.51
6. Ланде, Д.В. Поиск знаний в Интернет / ДВ.Ланде. – М.: Изд. Дом «Вильямс», 2005. – С.15
7. Петренко, В.Л. Концептуальні засади реалізації в Україні принципів і завдань Болонського процесу: сумісність та порівнянність систем вищої освіти / В.Л.Петренко // Проблеми освіти: наук.-метод. зб. – К.: Наук.- метод. Центр вищої освіти, 2003. – Вип. 34. – с. 3-26
8. Пилко, И.С. Информационные и библиотечные технологии: учеб. пособие / И.С.Пилко. – СПб.: Профессия, 2006. – 342 с.
9. Терещенко, Н.М. Структура та послуги університетських електронних бібліотек // Бібліотечний форум України. – 2003. - №1. – С. 41- 43
10. Шевченко, Т.Е. Новой информационной технологии библиотеки в помощь учебному процессу / Т.Е.Шевченко, Н.Ю.Этенко // Сучасні інформаційно-бібліотечні технології як складова реформування навчального процесу: матеріали XV наук.-практ. конференції 15 квітня 2008 р., Харків. – Х.: УІПА, 2008. – С. 82-90

З М І С Т

Грипич С.Н.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА РДГУ В УМОВАХ
РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ:
ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ 3

Поліщук С.М.

КОНЦЕПЦІЯ КОМПЛЕКТУВАННЯ ФОНДІВ БІБЛІОТЕКИ
ВНЗ У СВІТЛІ ВИМОГ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ 21

Пізюта В.Г.

СПЕЦИФІКА ОБЛІКУ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ
ФОНДІВ БІБЛІОТЕКИ ВНЗ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ.
(З ДОСВІДУ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РДГУ) 29

Коломієць Н.Б.

ОРГАНІЗАЦІЯ І ТЕХНОЛОГІЯ РЕТРОСПЕКТИВНОЇ
КОНВЕРСІЇ КАРТКОВИХ КАТАЛОГІВ В ЕЛЕКТРОННІ 33

Ковальчук Л.В.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ – ВАЖЛИВА
СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКИ ВНЗ 37

Трачук Л.Ф.

ФОРМИ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ІНФОРМУВАННЯ
В ЕЛЕКТРОННОМУ СЕРЕДОВИЩІ 44

Остапчук Ю.А.

КРАЄЗНАВЧІ КАТАЛОГИ І КАРТОТЕКИ –
ВАЖЛИВА ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА
ДОВІДКОВО-БІБЛІОГРАФІЧНОГО АПАРАТУ
БІБЛІОТЕК ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ 53

Панай О.В.

РОЗРОБКА МЕРЕЖЕВИХ ДОДАТКІВ 62

Романуха З.В.

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО БІБЛІОТЕЧНОГО
ОБСЛУГОВУВАННЯ В БІБЛІОТЕКАХ ВИЩИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ 67

Семенюк Г.П.
НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ОДИН
ІЗ ЧИННИКІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РІВНЕНСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ 71

Лавренюк Т.С.
БІБЛІОТЕКА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
ЯК КУЛЬТУРНИЙ ТА НАУКОВИЙ ОСЕРЕДОК 77

Зінчук С.М.
КНИГА І ЧИТАННЯ ЯК ЗАСОБИ
НАВЧАЛЬНО-ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
СТУДЕНТІВ РІВНЕНСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ 82

Граб О.В.
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА РДГУ У СИСТЕМІ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ „КУЛЬТУРОЛОГІЯ” 87